

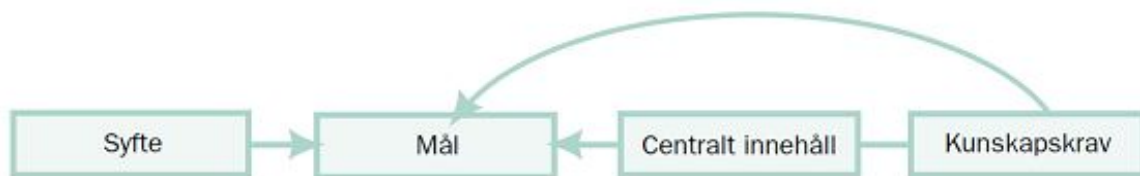
Styrdokumentkompendium

Filosofi 1

Sammanställt av Joni Stam

Inledning

Jag brukar säga till mina elever, halvt på skämt och halvt på allvar, att jag förhåller mig till kursens centrala innehåll och kunskapskrav på samma sätt som en troende kristen förhåller sig till Bibeln. De är *styrande* dokument och alltså riktlinjer som jag måste förhålla mig till, annars gör jag tjänstefel och bör inte jobba som lärare. Det är med andra ord ett måste att förhålla sig till och anknyta till filosofiämnets syfte, filosofikursens centrala innehåll och kunskapskrav.

Filosofiämnets övergripande syfte kan delas upp i 6 Förmågor. Varje förmåga har en siffra i versaler så att det blir lättare att diskutera filosofiämnets syfte.

Centralt innehåll är uppdelad styckesvis och varje stycke har en siffra så att det blir lättare att diskutera det centrala innehållet i en kurs.

Kunskapskraven är en bedömningsskala på sex nivåer: A, B, C, D, E och F där tre av nivåerna är uttryckligt formulerade (E, C och A), två är mellanlägen (D och B) och ett (F) uttrycker icke godkänt.

Enligt läroplanen ska läraren använda all information som finns tillgänglig om elevens kunskaper i förhållande till de nationella kunskapskraven. Läraren ska göra en allsidig bedömning av dessa kunskaper vid betygssättningen.

Jag har bearbetat kraven genom att jag delat upp dem mindre enheter: E1, E2, E3 osv, C1, C2, C3 osv, A1, A2, A3 osv så att det blir lättare att diskutera kunskapskrav.

- För att få ett **E** betyg måste alla kunskapskraven på E-nivå vara uppfyllda. Att få ett E innebär generellt att eleven visar på att eleven tillförskaffat sig översiktliga kunskaper - alltså har någorlunda "koll på läget". Elevens inlämning är översiktlig och på detaljnivå.
- För att få ett **C** betyg måste alla kunskapskraven på C-nivå vara uppfyllda. Att få ett C innebär generellt att eleven visar på kunskaper som kan anses vara utförligt genomförda - alltså har "koll på läget". Elevens inlämning är utförligt presenterad på både detalj och relationsnivå (kontextuell nivå).
- För att få ett **A** betyg måste alla kunskapskraven på A-nivå vara uppfyllda. Att få ett A innebär generellt att eleven både är utförlig och nyanserad - alltså har mycket bra "koll på läget" . Elevens inlämning är analytiskt och reflekterande; utförligt och nyanserat presenterad på en högre abstraktionsnivå med detaljer, relationer och förståelse och förmågan att tillämpa utifrån praktisk nytta.

Mellanbetyget markerar att man inte riktigt nått upp till nästa nivå

Inom det nya betygssystemet vill man tala om progression därför återkommer liknande krav i Filosofi 1 och Filosofi 2.

Filosofiämnets syfte - 6 förmågor

ETT: Kunskaper om huvuddragen i olika verklighetsuppfattningar och olika sätt att se på kunskap.

TVÅ: Kunskaper om vetenskapsteoretiska ståndpunkter och vetenskapliga metoder.

TRE: Kunskaper om värdefilosofi, olika värdeteoretiska ståndpunkter och normativa etiska teorier samt deras tillämpning.

FYRA: Kunskaper om existentiella frågor och samhällsfilosofi samt om nutida filosofiska riktningar.

FEM: Förmåga att identifiera filosofiska frågor samt att analysera, förklara och ta ställning till klassiska och nutida filosofiska frågor och teorier med hjälp av relevanta begrepp.

SEX: Kunskaper om språkfilosofi och förmåga att tydliggöra språkliga nyanser med hjälp av språkfilosofiska begrepp samt förmåga att värdera argument och att urskilja och genomföra en logisk argumentation.

Centralt innehåll Filosofi 1

1. Existens och vetande, dels grundläggande teorier som behandlar begreppet verklighet och vad som kan tänkas existera, dels grundläggande kunskapsteori utifrån begreppet kunskap, begreppet sanning och vetandets olika former.

2. Grundläggande vetenskapsteori och begrepp inom vetenskapen. Jämförelse mellan forskningsmetoder och traditioner inom humaniora, samhällsvetenskap och naturvetenskap.

3. Värdefilosofi, dels olika värdeteoretiska ståndpunkter och normativa etiska teorier som handlar om vad som är rätt och orätt samt vad som utmärker ett gott liv, dels samhällsfilosofi som handlar om vad som är rättvist och vad som utmärker ett gott samhälle. Exempel på teoriernas tillämpningar hämtas från privatliv, samhällsliv, kulturliv och vetenskap.

4. Nutida filosofiska riktningar. Olika filosofiska förhållningssätt som präglar den aktuella diskussionen om existentiella frågor, etiken, samhället, språket, vetenskapen och verkligheten. Filosofiska aspekter på genusfrågor och frågor om hållbar utveckling.

5. Språkfilosofi. Grundläggande begrepp, till exempel tolkning, precisering och definition. Teorier om språkets funktion och mening. Begreppsanalys och argumentationsanalys utifrån både språkfilosofisk och logisk förståelse av argumentationens konstruktion.

Kunskapskrav Filosofi 1 - E (uppdelad i 3 mindre delar)

E1. Eleven redogör översiktligt för och diskuterar översiktligt och med enkla argument några frågor och teorier som gäller existens, kunskap, vetenskap, värdefilosofi, samhällsfilosofi, språkfilosofi och nutida filosofiska riktningar. Eleven gör också enkla jämförelser mellan olika filosofiska teorier. Dessutom använder eleven med viss säkerhet några relevanta filosofiska begrepp.

E2. Eleven identifierar med viss säkerhet filosofiska frågor samt gör enkla analyser av några frågor och teorier som gäller existens, kunskap, vetenskap, värdefilosofi, samhällsfilosofi, språkfilosofi och nutida filosofiska riktningar. Elevens analyser leder fram till enkla förklaringar av dessa filosofiska frågor och teorier där några relevanta filosofiska begrepp används med viss säkerhet. Eleven tar ställning till filosofiska frågor och teorier genom att dra enkla slutsatser och värdera frågorna och teorierna med enkla omdömen.

E3. Eleven urskiljer och förklarar med viss säkerhet språkliga nyanser och logisk argumentation i olika sammanhang samt underbygger egna ställningstaganden i filosofiska frågor med enkla argument.

D

Kunskapskrav Filosofi 1 - C (uppdelad i 3 mindre delar)

C1. Eleven redogör utförligt för och diskuterar utförligt och med välgrundade argument flera frågor och teorier som gäller existens, kunskap, vetenskap, värdefilosofi, samhällsfilosofi, språkfilosofi och nutida filosofiska riktningar. Eleven gör också välgrundade jämförelser mellan olika filosofiska teorier. Dessutom använder eleven med viss säkerhet flera relevanta filosofiska begrepp.

C2. Eleven identifierar med viss säkerhet filosofiska frågor samt gör välgrundade analyser av några frågor och teorier som gäller existens, kunskap, vetenskap, värdefilosofi, samhällsfilosofi, språkfilosofi och nutida filosofiska riktningar. Eleven

formulerar sig självständigt i förhållande till valda källor. Elevens analyser leder fram till välgrundade förklaringar av dessa filosofiska frågor och teorier där flera relevanta filosofiska begrepp används med viss säkerhet. Eleven tar ställning till filosofiska frågor och teorier genom att dra välgrundade slutsatser och värdera frågorna och teorierna med enkla omdömen.

C3. Eleven urskiljer och förklarar med viss säkerhet språkliga nyanser och logisk argumentation i olika sammanhang samt underbygger egna ställningstaganden i filosofiska frågor med välgrundade argument.

B

Kunskapskrav Filosofi 1 - A (uppdelad i 3 mindre delar)

A1. Eleven redogör utförligt och nyanserat för och diskuterar utförligt och med välgrundade och nyanserade argument flera frågor och teorier som gäller existens, kunskap, vetenskap, värdefilosofi, samhällsfilosofi, språkfilosofi och nutida filosofiska riktningar. Eleven gör också välgrundade och nyanserade jämförelser mellan olika filosofiska teorier. Dessutom använder eleven med säkerhet flera relevanta filosofiska begrepp.

A2. Eleven identifierar med säkerhet filosofiska frågor samt gör välgrundade och nyanserade analyser av flera frågor och teorier som gäller existens, kunskap, vetenskap, värdefilosofi, samhällsfilosofi, språkfilosofi och nutida filosofiska riktningar. Eleven formulerar sig självständigt i förhållande till valda källor. Elevens analyser leder fram till välgrundade och nyanserade förklaringar av dessa filosofiska frågor och teorier där flera relevanta filosofiska begrepp används med säkerhet. Utifrån sina analyser ställer eleven dessutom relevanta frågor och upptäcker nya relaterade frågor. Eleven tar ställning till filosofiska frågor och teorier genom att dra välgrundade och nyanserade slutsatser och värdera frågorna och teorierna med nyanserade omdömen.

A3. Eleven urskiljer och förklarar med säkerhet språkliga nyanser och logisk argumentation i olika sammanhang samt underbygger egna ställningstaganden i filosofiska frågor med välgrundade och nyanserade argument.

Ordlista	A
analys	mycket noggrann undersökning av något.
argument	Stöd för ett ställningstagande eller fördelar i en sakfråga
förståelse av argumentationens konstruktion	förståelse av upplägg, planering och bevisföring vad gäller ett ställningstagande eller en sakfråga
logisk argumentation	korrekta slutsatser utifrån väl valda argument leder till önskad eller korrekt slutsats
aspekt	perspektiv/synvinkel.
Ordlista	B
begrepp	ord
belysande exempel	ett exempel som förtydligar sakfrågan.
bärande tanke	huvudsaklig tanke/idé som präglar materialet.
Ordlista	C
Ordlista	D
definition	detaljerat beskrivning, förtydligande och förklaring av ord eller fenomen
deskriptiv etik	att beskriva etiska föreställningar och analysera dem ur exempelvis psykologisk eller sociologisk synvinkel.
dilemma	ett problem som inte har något enhetligt svar; det blir fel hur man än gör
disponerad och väldisponerad	ordning i upplägg och god ordning i upplägg.
Dygdetiken	bygger på uppfattningen att de valsituationer människor ställs inför är så komplicerade att enkla principer inte ger tillräcklig moralisk vägledning för våra handlingar. Istället för att söka svar på vilka handlingar som är rätta eller orätta i olika situationer lyfter dygdetiken fram hur vi bör vara som människor. Den

	betonar att varje människa har en förmåga att utveckla goda/rätta sidor hos sig själv genom att göra goda/rätta handlingar.
Ordlista	E
estetik (inom Filosofi)	idéer, tankar och teorier som handlar om det sköna; vad som anses fult eller fint
etik	en teoretisk och kritisk reflektion över moralen - hur man bör vara som människa, tänka som människa och handla som människa
normativ etik	riktgivade sätt att tänka och tycka
existentiell	ifrågasätter, analyserar och reflekterar kring (meningen med) livet - att se till livets betydelse, handlande och konsekvenser
yttervärldens existens	världen som vi uppfattar med hjälp av våra sinnen
Ordlista	F
Ordlista	G
generalisering	dra (förenklade) slutsatser utifrån majoritet av data.
genus	ett (köns)begrepp som används för att urskilja vad som formar, påverkar och/eller styr hur kvinnor och män väljer att handla för att framhäva sin (biologiska) tillhörighet
Ordlista	H
humaniora	studiet av det mänskliga
huvudtanken i det lästa	övergripande idé i texten. Dominerande budskap i det lästa.
hållbar utveckling	utveckling som inte påverkar något annat negativt
Ordlista	I
identifiera	upptäcka; peka ut
identitet	Hur man ser på sig själv; det som definierar just dig som den

	unika människa du är.
idéströmningar	dominerande tankar som sprids vidare.
individ	den unika levande organismen.
integrera	införa eller ta med i ditt material.
Ordlista	K
klart och varierat	tydligt, begripligt och presenterat på olika vis eller ur olika perspektiv.
klassiska filosofiska frågor	Frågor som man alltid ställt och alltid kommer att ställa för givna svar finns inte
konsekvent	göra lika fram till slutet.
kritisk granskning av text	både ifrågasätta avsändare (den som skrivit texten), granska innehåll, språk och textens upplägg.
kunskap	vetskap om något som man tar för sanning
kunskapens giltighet	hur länge, eller under hur lång tid något anses som kunskap
kunskapens räckvidd	hur stor påverkan kunskapen har
kunskapens ursprung	varifrån uppkom kunskapen
källkritik	kontrollera/granska och värdera avsändare (den som producerat materialet).
kännetecken	egenskap, utmärkande drag, särdrag; något karakteristiskt som man känner till.
Ordlista	L
logisk	tänka smart och dra korrekta slutsatser; räkna ut något utifrån gällande sakförhållanden
Ordlista	M
metod	tillvägagångsätt
metodiskt och strukturerat	systematiskt bearbetad framställning.

moral	etiska normer som styr eller påverkar en handling, eller ett beteende; önskan att följa god sed. Kan också betyda förståelsen inför vad som är rätt och fel.
Ordlista	N
normativ	något som många anser och uppfattar som gällande
normativ etik	föreställningar rörande rätt och orätt. Normativ etik är tänkt att ge en vägledning för hur människor kan och bör handla i enlighet med vissa föreskrivna normer. Fastställer vad som på goda grunder kan hävdas vara rätt respektive orätt.
nyanserat	utifrån fler än en synvinkel eller med belägg utifrån fler källor än en.
Ordlista	P
(Relevanta) perspektiv	synvinkel och väl valda perspektiv i relation till ämne/tema.
Plikt- och konsekvensetik	exempel på normativa etiska modeller. Enkelt uttryckt innebär en pliktetisk hållning att moraliskt försvarbara handlingar faller tillbaka på en regel eller norm, ett bud eller påbud. En konsekvensetisk hållning innebär istället att konsekvenserna av människors handlingar utgör motiv för att bedöma vad som kan vara rätt eller orätt.
precisering	förtydligande
(med god) precision	noggrann och exakt framställning.
presentationstekniskt hjälpmedel	tekniskt hjälpmedel som stärker och förtydligar din presentation
präglar	påverkar, styr eller formar något
Ordlista	R
redogöra	presentera ett material (systematiskt). (att ge) respons = ge omdöme på någon annans text, tal eller presentation.
referatteknik	hur man ska markera att man återger någon annans text.
reflektera	fundera över och/eller värdera ett sakförhållande.

relation	släktskap eller koppling mellan ting eller individer.
relevans	tillhörighet
relevanta begrepp	ord som används i sitt rätta sammanhang och fyller syfte
(filosofisk) riktning	idétradition; fler som tycker lika i en sakfråga
resonera	dra slutsatser eller göra logiska slutledningar.
Ordlista	S
samtid	tid som är samtidig med den den person eller händelse man talar om. Synonymt med nutida.
sinnelags- eller avsiktsetik	Lägger fokus på vad som kommer före den handling som ur moralisk synvinkel ska bedömas.
Situationsetiken	innebär att varje situation är unik, och att det alltså inte finns några allmänna regler eller några generellt giltiga bedömningar av vare sig konsekvenser eller avsikter som kan moraliskt motivera olika handlingar.
sovra	läsa snabbt och ytligt
språkfilosofi	språkets betydelse och påverkan när det gäller filosoferande
språkliga nyanser	språkets olika betydelse beroende av situation och sammanhang
ståndpunkt	ställningstagande
syfte	avsikt/mening.
(med) säkerhet	framställning är genomförd väl och övertygande.
Ordlista	T
ta ställning	välja något framför något annat
tema	ämne.
teori	en samling (nya) kunskaper som systematiseras (ordnas) och som utgör en helhet: ett koncept
till viss del	delvis - en liten del

tillämpning	användning
tolkning	förståelse
tradition	något som bygger på tidigare tänkande eller handlande
Ordlista	U
utförligt	korrekt och uttömmande
utopi	perfekt och felfri verklighet
Ordlista	V
verklighetsuppfattning	den egna uppfattningen av verkligheten (det som möter dig)
(god) vetenskap	ett studium av något som leder till något bra
vetenskaplig metod	tillvägagångssätt som är systematiskt upplagt och följer vissa "regler"
vetenskapsteori	studiet av vad vetenskap är och hur man bedriver vetenskap
vidgat perspektiv	öppet förhållningssätt.
viss säkerhet	inte perfekt
väl integrerat	bra infört
välgrundade (argument eller förklaringar)	bra bevis, och motiveringar
värdera	höja eller sänka materialets värde/status/giltighet.
värdeteori	det filosofiska studiet av värderingar och deras grundval.
Ordlista	Å
Ordlista	Ö
översiktligt	ytligt
övervägande del	mer än 50%

